

Heemkundekring

Secr. Gerard Thijssen
Rozenbloemstraat 34,
4921 KG Made
Tel: 0162-683323
Mail: heemkundemadedrirmelen@gmail.com

NIEUWSBRIEF

jaargang 19 – nummer 6, augustus 2016

Uitnodiging

- **Fietstocht:** “ Langs iconen en symbolen in Made en Drimmelen” op 10 september en 11 september 2016.
- **Lezing:** “ Ondanks alles zullen we de moed er maar inhouden” door prof. dr. A. J. Bijsterveld op 21 september 2016 .

Fietsroute langs “Iconen en Symbolen” in Made en Drimmelen tijdens Open Monumentendagen 10 en 11 september 2016

De Open Monumentendagen 2016 ,op zaterdag 10 en zondag 11 september, staan dit jaar in het teken van ”**Iconen en Symbolen**” en zijn daarom een goede aanleiding om meer te weten te komen over diverse kunstwerken in Made en Drimmelen.

Heemkundekring Made en Drimmelen organiseert daarom een fietstocht langs de diverse kunstwerken die Made en Drimmelen rijk is.

In deze fietstocht zijn niet de vele particuliere kunstwerken opgenomen die in diverse tuinen te bewonderen zijn. Nee, de route is (op een enkele uitzondering na) uitgezet langs circa 40 beelden en gedenkstenen die door de gemeente in het verleden gekocht en geplaatst zijn en van daaruit nog steeds onderhouden worden.

Veel mensen uit Made en Drimmelen fietsen vaak en veel door onze dorpen. Voor het werk, voor het plezier, voor de boodschappen, naar school, naar de sport en noem maar op. Vaak passeren wij daarbij beelden en gedenkstenen zonder ze echt te zien; vaak weten we niet eens dat ergens beelden staan.

Deze kunstwerken beelden wel altijd iets uit, ze staan symbool voor iets. Soms is het duidelijk wat een kunstwerk symboliseert, soms ook niet.

De fietsroute, die u langs deze kunstwerken leidt, start op zaterdag 10 en zondag 11 september **tussen 11.00 uur en 14.00 uur** vanaf de **huisvesting van de Heemkundekring**, op de parkeerplaats van het Kloosterhof, naast de Bernarduskerk.

U kunt daar het routeboekje met routebeschrijving en plattegrond kopen voor € 2,50.

In het boekje staat uitgebreide informatie over alle kunstwerken langs de fietsroute.

Voor elke deelnemende fiets betaalt u € 1,--.

De maximale lengte van de fietstocht bedraagt circa 20 kilometer.

Voor de liefhebber is er bij het startpunt koffie of fris en een plak cake.

Onderweg komt u ook nog diverse gelegenheden tegen waar u een versnapering kunt nuttigen.

Deze fietstocht wordt op eigen risico gereden. Houdt u dan ook aan de verkeersregels!

Graag ziet de Heemkundekring u op 10 of 11 september en wenst u alvast veel fietsplezier toe.

Wilt u mee fietsen? Noteer dan deze data in uw agenda.

Lezing in hotel-partycentrum 't Trefpunt, Raadhuisplein 1a te Made op woensdag 21 september 2016; aanvang 20.00 uur

De lezing wordt verzorgd door prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld sinds 1999 hoogleraar aan de bijzondere leerstoel Cultuur in Brabant. De leerstoel maakt sinds 2013 deel uit van de Erfgoed Academie Brabant, het deskundigheidsprogramma van Erfgoed Brabant voor professionals en amateurs die zich bezighouden met cultureel erfgoed, geschiedenis, identiteit, streektaal en volkscultuur.

De lezing gaat over het leven van zijn eigen opa en oma met als titel: **"We zullen er ondanks alles de moed maar inhouden"**. Bijsterveld verhaalt over de dagelijkse zorgen en genoegens van een Brabants echtpaar in de crisisjaren. Op deze avond hoor je pas echt goed wat de mensen vroeger meegemaakt hebben.

Herhaalde oproep aan al onze leden:

Omdat nog niet iedereen gevolg heeft gegeven aan onze oproep, doen wij het nog maar eens.

In verband met de stijgende kosten van het bezorgen van de nieuwsbrieven, vragen wij U beleefd om uw **e-mailadres door te geven aan onze secretaris**, adres: zie onder aan deze pagina.

Ook zouden wij graag toestemming van U krijgen om **de contributie automatisch te incasseren**. Dit kan ook op hetzelfde adres doorgegeven worden.

Terugblik lezing Ruud Filarski 1 juni 2016.

De lezing van Ruud Filarski over de "Scheepvaart vanaf 1800" werd nog maar liefst door ongeveer 120 belangstellenden bezocht. De spreker was uitgenodigd in het kader van de Scheepvaartexpositie die van 4 juni t/m 3 juli 2016 georganiseerd werd door de HHK Zwaluwe, Made en Drimmelen en Moerdijk.

De heer Filarski toonde heel wat maatschappelijke en sociale verschillen aan van de scheepvaart tussen 1800 en nu. In het begin leefden de schippers erg geïsoleerd. Dat werd beter toen onderwijs verplicht werd en er internaten voor de schipperskinderen kwamen.

De interessante uiteenzetting werd vooral vanuit de ooghoek van de overheid bekeken. Niet vreemd als we weten dat Ruud Filarski jaren directeur is geweest van Rijkswaterstaat, afdeling scheepvaart.

Vanuit het aandachtige publiek kwamen verschillende reacties waaruit bleek dat er heel wat oud-schippers in de zaal aanwezig waren. Zij gaven aan dat de praktijk soms anders uitpakte dan wat de overheid aangaf.

Ruud Filarski wilde ook nog ingaan op de scheepvaart rondom De Biesbosch, het Hollands Diep en de Amer, maar gezien de tijd is hij daar slechts fragmentarisch aan toe gekomen.

Heemkunde Bibliotheek: nieuwe aanwinsten (III)

Evenals in voorgaande jaren kregen we ook in 2015 verschillende nieuwe boeken voor de bibliotheek van onze heemkundekring ter beschikking.

We kunnen noemen:

- 1. Grensgebied tussen zand en veen**, door Hans Koopmanschap, Uitg. Zuidelijk Historisch Contact, 2015
Deze auteur, die in 2011 bij onze Heemkundekring al eens een lezing verzorgde over de archeologische situatie in onze omgeving in vroeger tijden, heeft nu een waardevolle studie geschreven over de ontginnings- en bewoningsgeschiedenis van de Noord-Brabantse Langstraat en het aangrenzende zandgebied in de late middeleeuwen. Hij baseert zich op bijna 120 jaar archeologisch onderzoek, vanaf de ontdekking in 1894 van de raadselachtige crypte onder de Sint-Gertrudiskerk van Geertruidenberg tot de recente opgravingen in deze regio. Het resultaat is een boeiende landschapsbiografie.
- 2. Rivier de Donge, Verrassingen langs een laaglandbeek**, door Janny Lock en Rob van Hal, Uitg. Nedview, 2015, met de documentaire op DVD.
Voor een volle zaal wist Janny Lock op 20 oktober 2015 onze Heemkundekring te boeien met haar prachtige documentaire over de rivier De Donge met de aanliggende oevers en unieke natuurgebieden. Dit uitvoerig geïllustreerde boek met de bijbehorende dvd geeft een fraaie samenvatting van historie en betekenis van deze rivier voor onze regio.
- 3. Jubileumboek 50 afleveringen Spraakvermaak**, uitg. Stichting Spraakvermaak, 2015
In een mooi uitgegeven, handig boekje biedt de Stichting Spraakvermaak een historisch overzicht van 50 afleveringen Spraakvermaak, verspreid over 8 jaargangen. In de vorm van een informatie-café biedt Spraakvermaak telkens een gevarieerd programma met veelal regionaal en landelijk bekende gasten, die ook echt iets te zeggen hebben. De zaal, de 'huiskamer' van *Café Ons Thuis* is steeds tot de laatste plaats bezet; de bezoekers zijn vol lof over het gebodene. Het boekje geeft een beeld van het ontstaan en de organisatie van Spraakvermaak en is van veel illustraties voorzien.
- 4. Catalogus overzichtstentoonstelling Keulen van werk van Godfried Schalcken
Catalogus overzichtstentoonstelling Dordrechts Museum van Schalcken –
Kunstenaar van het verleiden.**
Twee prachtige, met veel werken van Godfried (Godefridus) Schalcken geïllustreerde boekwerken in het Duits en het Nederlands. De afbeeldingen zijn in beide catalogi identiek, de tekst is behalve wat de taal betreft, ook inhoudelijk nauwelijks verschillend.
In 4 essays wordt het leven en werk van onze kunstschilder belicht; de afbeeldingen zijn in een zevental categorieën onderverdeeld.
Het is zeer de moeite waard om de catalogus met eigen ogen door te nemen.
- 5. Schoolreünie Drimmelen 1915 – 2015.** Herinneringsboek van de Schoolreünie Drimmelen2015, samengesteld door Gerry Butter-van der Staak.
Een kleurig boek vol foto's en verhalen over 100 jaar onderwijs en scholen in de kern Drimmelen, uitgegeven bij gelegenheid van de reünie op 11 oktober 2015 van leerlingen, ouders en leerkrachten. Voor vele betrokkenen en geïnteresseerden in de lokale geschiedenis een leuke en waardevolle herinnering.

N.B. Leden van de Heemkundekring Made en Drimmelen kunnen op aanvraag bij de Werkgroep Bibliotheek, bestaande uit o.a. de heer Cor Knoop de boeken gratis voor een bepaalde tijd ter lezing/inzage krijgen. Op dinsdagmiddag is er vaak iemand van de groep aanwezig in het verenigingsgebouw.

“Godfried Schalcken terug in Made” Evaluatieverslag

Zelfportret Godfried Schalcken

Uitvoering: Heemkundekring "Made en Drimmelen".

Werkgroep: A. Heitling, G. Beckers, P. Baart, C. Knoop

Aanleiding voor het project

Van 20 februari tot 26 juni 2016 vond in het Dordrechts Museum een grote overzichtstentoonstelling plaats over de fijnschilder Godfried Schalcken.

Deze tentoonstelling werd georganiseerd in aansluiting op en in samenwerking met het Wallraf-Richartz Museum in Keulen.

Godfried Schalcken (Made, 1643 - Den Haag, 1706) was een Nederlandse schilder.

Hij schilderde in de traditie van de Leidse fijnschilders en stond bekend om zijn genrestukken en portretten.

Godfried Schalcken werd geboren in Made. In 1654 verhuisde het gezin naar Dordrecht waar vader, Cornelis Schalcken (1610 – 1674), rector werd van de Latijnse School. (Nieuwstraat 62)

Hij studeerde voor kunstschilder bij Samuel van Hoogstraten in Dordrecht.

In 1662 zette Schalcken zijn studie voort bij Gerard Dou. Daarvoor verhuisde hij naar Leiden. De allereerste genrestukken van Schalcken doen denken aan het werk van Dou.

In 1663 keerde hij weer terug Dordrecht, waar hij bleef wonen tot 1692.

Van 1692 tot 1696 verbleef hij in Engeland. (Londen)

Hij keerde terug naar Nederland, waar hij zich vestigde tussen de gegoede burgerij in Den Haag.

In 1699 werd hij hofschilder van Christiaan V van Denemarken en omstreeks 1700 hofschilder voor keurvorst Johan Willem van de Palts in Düsseldorf. Hij overleed in 1706.

Schalcken werd in zijn tijd geroemd vanwege zijn kaarslichtschilderijen. Zowel tijdens zijn leven als na zijn dood werd hij door collega's veelvuldig gekopieerd wat onder andere tot gevolg had dat zijn werk in latere tijd minder in de belangstelling stond.

Zijn schilderijen hangen verspreid over de hele wereld in de meest gerenommeerde musea zoals in het Louvre (Parijs), het Liechtenstein Museum in Wenen en in het Uffizi in Florence

In het Dordrechts Museum waren tijdens de tentoonstelling behalve schilderijen (ong. 80) ook tekeningen, documenten en archiefstukken tentoongesteld

Het Dordrechts Museum in de persoon van haar conservator Sander Paarlberg benaderde in maart 2015 de heemkundekring Made en Drimmelen persoonlijk met de vraag of zij bereid was om in het kader van de overzichtstentoonstelling een aantal activiteiten in de gemeente Drimmelen te organiseren,

De heemkundekring reageerde positief op dit verzoek en vormde een werkgroep die een aantal ideeën ontvouwde om in Made ook aandacht aan deze voor Made belangrijke schilder te besteden. Haar doelstelling was om de fijnschilder en zijn werk onder de aandacht van de hele Drimmelse bevolking te brengen en te realiseren dat ook in de toekomst Schalcken blijvend herinnerd zou worden.

Heemkundekring Made en Drimmelen

De vereniging is opgericht op 27 april 1998. De doelstelling van de heemkundekring is het levend houden van de geschiedenis van de dorpen Made en Drimmelen en de directe omgeving onder de bevolking.

Georganiseerde activiteiten:

In aansluiting op de grote overzichtstentoonstelling in het Dordrechts Museum werden door de Heemkundevereniging "Made en Drimmelen" in de geboorteplaats van Godfried Schalcken de volgende activiteiten georganiseerd.

1. Lezing in de Protestantse Kerk in Made

Op 13 december 2015 vond in de doopkerk van Godfried Schalcken (Lucia Eyckenstraat 1) in Made een lezing plaats over het leven en werk van deze fijnschilder. Deze lezing werd verzorgd door de conservator van het Dordrechts museum Sander Paarlberg. Voor een volle kerk liet hij aan de hand van lichtbeelden zien waarom Schalcken een vermaard kunstschilder was die de kunst van het verleiden beheerste en die inspirerend was voor zijn volgelingen. Voorafgaande aan deze gebeurtenis werd door een plaatselijke bakker wonende in de Godfried Schalckenstraat een toepasselijke lekkernij gepresenteerd (Schalckje) dat op verzoek van de heemkundekring was gebakken.¹

2. Godfried Schalcken tentoonstelling

Op 8 september 2015 organiseerde de heemkundekring voor alle Drimmelse kunstenaars een lezing over het leven en werk van Godfried Schalcken. Meer dan 100 kunstenaars waren daarbij aanwezig. De lezing was bedoeld om hen te inspireren een werk te maken in de trant en gedachte van Godfried Schalcken. Naar aanleiding van deze bijeenkomst konden de kunstenaars zich inschrijven voor een tentoonstelling in Made met de toepasselijke titel "Schalcken inspireert!". Van 13 t/m 28 maart 2016 vond deze tentoonstelling dagelijks van 13.00 uur tot 17.00 uur plaats in het voormalige kantoor van de Rabobank, Adelstraat 9 in Made.

totaal deden 91 kunstenaar mee aan deze tentoonstelling. Zij hadden zich laten inspireren door de lezing van Paarlberg. Een aantal leerlingen uit het voortgezet onderwijs (Dongemond-college) leverde eveneens een bijdrage aan de tentoonstelling in de vorm van een kunstwerk.

basisonderwijs dat via Cultuurspot Drimmelen was benaderd leverde helaas geen bijdrage omdat het

In

Het

project niet paste in het curriculum.

De inwoners met een licht verstandelijke handicap in de gemeente Drimmelen waren eveneens vertegenwoordigd met meerdere kunstvoorwerpen. (stichting 'Sovak' in Terheijden en 'Prisma' in Made)

¹ Zie: <http://www.bndestem.nl/regio/oosterhout/madese-schilder-inspireert-tot-bakken-t-schalckje-1.5538985>

Om de bijzondere kwaliteiten van Godfried Schalcken ook bij de tentoonstelling onder de aandacht te brengen, werd een aantal reproducties van het werk van Schalcken aan de tentoonstelling toegevoegd, evenals een schilderij dat een oud burgemeester van de gemeente Drimmelen (dhr. Cees Smits) in 1968 als vermeend Schalcken schilderij met gemeenschapsgeld had aangekocht!

De tentoonstelling werd bezocht door 1069 bezoekers verdeeld over de volgende dagen:

Zondag	13 maart	265
Maandag	14 maart	16
Dinsdag	15 maart	40
Woensdag	16 maart	72
Donderdag	17 maart	28
Vrijdag	18 maart	57
Zaterdag	19 maart	57
Zondag	20 maart	79
Maandag	21 maart	35
Dinsdag	22 maart	44
Woensdag	23 maart	53
Donderdag	24 maart	54
Vrijdag	25 maart	44
Zaterdag	26 maart	57
Zondag	27 maart	66
Maandag	28 maart	102

Totaal aantal bezoekers 1069

Getuige de bezoekersaantallen en de reacties van zowel bezoekers als deelnemers kan de tentoonstelling als buitengewoon geslaagd worden beschouwd.

3. Winkeliersactie

Om de belangstelling voor Godfried Schalcken te bevorderen, werd tevens de middenstand benaderd. De winkeliers in Made werden in de gelegenheid gesteld om een reproductie van Schalcken aan te schaffen en deze tijdens de tentoonstellingsperiode (maart en april 2016) in hun etalage te plaatsen. In totaal gaven 31 winkeliers gehoor aan dit verzoek. De reproducties waren afgestemd op het type winkel waar ze kwamen te hangen. (bv. De plaatselijke slager schafte de reproductie aan van "*man die een stuk ham eet*", Národní Galerie in Praag) Verschillende bedrijven koppelden een prijsvraag aan het schilderij.

Dit heeft zeker bijgedragen aan een grotere bekendheid van Schalcken onder de Drimmelse bevolking. De heemkundekring liet een wandelroute maken waar alle winkeliers die deelnamen aan deze actie op vermeld stonden. Deze route trok niet alleen aandacht vanuit de plaatselijke gemeenschap. Ook daarbuiten (onder andere bezoekers uit Dordrecht) werd de wandelroute door veel mensen gelopen.

4. Themanummer De Klok

Op vrijdag 26 februari 2016 verscheen een speciaal themanummer van de periodiek "De Klok". Deze periodiek was geheel gewijd aan de schilder Godfried Schalcken.

De speciale uitgave, die in full color was uitgevoerd, bevatte 7 artikelen te weten:

- a. Godefridus en Maria Schalcken, kunstenaars geboren in Made
Guido M.C. Jansen (biograaf van Godfried Schalcken)
- b. Godfried Schalcken, benijd en verguisd
Frie van der Heijden
- c. Zittende oude vrouw met boek en bril
Een verloren gewaand schilderij van Godfried Schalcken
Louis van Suijlekom
- d. De schilder Godfried Schalcken en twee van zijn portretten
Frie van der Heijden
- e. Een creatieve wethouder
Vermeende Schalcken naar: "Tussen Kunst & Kitsch".
Cor Knoop
- f. Resultaten onderzoek ouders en verdere familie.
Streekarchief Langstraat Heusden Altena i.s.m. redactie "De Klok".
- g. Impressies tentoonstellingen Keulen, Dordrecht en Made
Redactie "De Klok".

De presentatie vond plaats in de plaatselijke bibliotheek.
(Kerkstraat 10a in Made)

Het eerste exemplaar van "de Klok" werd overhandigd aan Ds. G.A. van de Weerd, voorganger in de Protestantse Kerk van Made en Drimmelen en in feite de opvolger van de vader van Godfried Schalcken Cornelis Schalcken.

In totaal werden 425 exemplaren van de Klok gedrukt.

5. Excursie Dordrecht

De heemkundekring organiseerde een reis naar Dordrecht inclusief een wandeling door de stad naar plaatsen waar Godfried Schalcken had gewoond, gewerkt en geschilderd.

De reis vond plaats per boot vanaf de haven in Drimmelen naar de Groothoofdspoor in Dordrecht. (via de Amer, het Steurgat en de Beneden Merwede)

Via een stadswandeling en een bezoek aan het Dordrechts Museum werd via de Oude Maas, de Dordtse Kil en het Hollands Diep teruggevaren naar Drimmelen. De reis was zeer succesvol gezien het aantal deelnemers.

Het aantal inschrijvingen was groter dan de mogelijkheden op het schip, zodat er twee keer werd gevaren namelijk op 23 april en op 5 juni.

In totaal brachten 124 personen een bezoek aan de tentoonstelling in Dordrecht.

6. Onthulling van een borstbeeld

Om de herinnering aan Godfried Schalcken blijvend te houden voor de Drimmelse gemeenschap werd besloten een buste van Schalcken te laten ontwerpen.

Iris Stolk was de kunstenaar die het beeld vervaardigde. Op vrijdag 3 juni werd de buste door de voorzitter van de heemkundekring dhr. Louis van Suijlekom onthuld naast de hoofdingang van de protestantse Kerk, de doopkerk van Godfried Schalcken.

Dit borstbeeld werd geschonken door de vereniging aan de Drimmelse bevolking en aan de Kerkenraad van de

Protestantse Kerk van Made en Drimmelen.

Tijdens deze bijzondere gebeurtenis declameerde dhr. Kees van Meel, oud stadsdichter van Breda, onderstaand gedicht dat hij speciaal voor Godfried Schalcken had gemaakt.

Godefridus Schalcken (1643-1706)

*Uit het schijnbaar niets van de historie duikt
een pruik op, een beschaafd gezicht, belijnde
kaken en een spitse neus. Het gebronsde
uiterlijk verbergt zijn innerlijke sterkte, zijn
innerlijke vlam die op het doek zijn warmte
volgde. Verleiden is zijn kunst in gloed en
streken, bijna attributen in hand, gezicht en oog.*

*Wat in dit bronzen beeld beweegt, is door de
kunstenaar achter zijn masker afgestroopt:
het brons ziet zijn eigen buste aan. Trots, fier
in bijna volmaakt belijnde vormen, zoals zijn
penseel-geschilderd wereldbeeld, omringd door
nauw begrepen zinnebeelden, in vage kennis
van wat geweten was, maar niet gezegd kon
worden dan in onderhuids verfijnen als
ogentroost voor kenners.*

*Hij laat klein beleven, maar niet benepen, wellustig,
nooit banaal, toeschouwers verlokend in zijn lekkernijen.
Hij versiert je waar je bij staat, ontlokt de glimlach
van herkenning, de hartklop van het voelen. Dichtbij
de huid van mensen treft hij de diepte eveneens
of met schalks genoeg een zinnelijk verlangen.
Kaarsvlammen flakkeren voorbij het tijdelijke op doek
en zijn nu voor een eeuwige tijdelijkheid onthuld,
gegoten in menselijke maat hier in zijn geboortedorp:*

Godefridus Schalcken, onder Gods hoede voortlevend.

In juni werd in de Godfried Schalckenstraat in Made een informatiebord geplaatst door de vereniging met als doel om de bewoners te informeren over de bijzondere kwaliteiten van hun oud dorpsgenoot.

Op het bord werd de volgende tekst geplaatst:

"Godfried Schalcken

In onze tijd is Schalcken een verborgen genie uit de late Gouden Eeuw. Maar in zijn eigen tijd was Godfried Schalcken (Made 1643 – 1706 Den Haag) bekender dan Rembrandt.

Een succesvol genre- en portretschilder die genoot van internationale roem, vooral met zijn verleidelijke scènes bij kaarslicht.

Schalckens' schildertechniek was verbluffend.

Zijn gedetailleerde schilderijen hangen in vooraanstaande musea over de gehele wereld."

Publiciteit en PR

De volgende media hebben één of meerdere malen over het project bericht:

- Dagblad BN DeStem en Dagblad Trouw
- Het plaatselijke lokale weekblad "'t Carillon"
- De omroepen ROS-D (Regionale Omroep Stichting Drimmelen), Omroep Drimmelen en de ORTS. (Oosterhoutse Radio en Televisie Stichting)
- Omroep Brabant radio via "jouw Brabant, jouw keuze".